

MOLIYA BOZORI MOLIYAVIY RESURSLARNI QAYTA TAQSIMLASH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Azizov Ruslan Dilshodovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi "Moliya va moliyaviy
texnologiyalar" mutaxassislig 2-bosqichi magistranti

razizov909@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14725192>

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliya bozorining iqtisodiy tizimdagi o'rni va ahamiyati, moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmi hamda ushbu jarayonni takomillashtirishning samarali yo'llari tahlil qilinadi. Moliya bozori vositachilari, xususan, banklar, investitsiya kompaniyalari va sug'urta tashkilotlarining roli alohida ko'rib chiqilib, zamonaviy texnologiyalar asosida ularning faoliyatini samaradorligini oshirish usullari o'rganilgan. Shuningdek, maqolada moliyaviy resurslarni optimal taqsimlash uchun qonunchilik bazasini kuchaytirish, moliyaviy institutlar hamkorligini kengaytirish va raqamli innovatsiyalarni joriy etish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: moliya bozori, moliyaviy resurslar, qayta taqsimlash, vositachilar, texnologiyalar, samaradorlik.

Abstract: This article analyzes the role and importance of the financial market in the economic system, the mechanism of redistribution of financial resources, and effective ways to improve this process. The role of financial market intermediaries, in particular, banks, investment companies, and insurance organizations, is separately considered, and methods for increasing the efficiency of their activities based on modern technologies are studied. The article also provides recommendations for strengthening the legislative framework for the optimal allocation of financial resources, expanding cooperation between financial institutions, and introducing digital innovations.

Keywords: financial market, financial resources, redistribution, intermediaries, technologies, efficiency.

Kirish

Moliya bozori zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, u moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash va iqtisodiy faoliyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Moliya bozori orqali resurslar korxonalarning investitsiya ehtiyojlariga, davlat loyihalariga va aholining moliyaviy talablariga yo'naltiriladi. Ushbu jarayon iqtisodiyotning barqaror o'sishi, bandlikning oshishi va mamlakatning moliyaviy tizimining rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda global va mahalliy iqtisodiy sharoitlar moliya bozorida yangi mexanizmlarni joriy qilish, raqamli texnologiyalarni tatbiq etish va

vositachilar faoliyatini yanada samarali qilishni talab etmoqda. Ushbu maqola moliya bozorining moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashdagi roli va bu jarayonni takomillashtirish yo'llarini o'rganishga bag'ishlangan. Mavzu dolzarbligi, ayniqsa, iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni ta'minlash sharoitida yanada oshib bormoqda.

Maqolada moliya bozorining hozirgi holati tahlil qilinib, qayta taqsimlash mexanizmlaridagi muammolar hamda ularni hal etish uchun taklif etilgan chora-tadbirlar yoritilgan.

Tahlil va natijalar

Moliya bozori iqtisodiy tizimning "qalbi" hisoblanadi. Ushbu bozor moliyaviy resurslarni turli ishtirokchilar o'rtasida qayta taqsimlash orqali iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, bu mexanizm faqat samarali bozor infratuzilmasi, zamonaviy texnologiyalar va shaffoflik mavjud bo'lganda to'liq kuchga ega bo'lishi mumkin.

Hozirgi kunda moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashda bir qator muammolar mavjud. Birinchi muammo bu – moliya bozorining barcha ishtirokchilari uchun teng imkoniyatlar yaratib bera olmasligi. O'zbekiston sharoitida, masalan, kichik va o'rta biznes subyektlari yirik korporatsiyalarga qaraganda moliyaviy resurslardan foydalanishda cheklovlarga duch kelmoqda. Bank kreditlariga qo'yiladigan yuqori talablar va kredit resurslarining qimmatligi ushbu muammoning asosiy sabablaridan biridir.

Ikkinchi muammo – axborot asimmetriyasi. Bozor ishtirokchilarining resurslarni baholash va ulardan samarali foydalanish bo'yicha yetarli darajada axborotga ega emasligi moliyaviy resurslarni noto'g'ri taqsimlanishiga olib keladi. Ayniqsa, yangi tashkil etilgan bizneslar va startaplar ushbu jarayonda ko'proq qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

Biroq, moliya bozoridagi bu muammolarni hal qilish uchun imkoniyatlar mavjud. Birinchidan, zamonaviy texnologiyalar, xususan, blockchain va sun'iy intellekt, moliya bozori jarayonlarini avtomatlashtirish va shaffofligini oshirishga yordam beradi. Ushbu texnologiyalar axborot oqimini samarali boshqarish va moliyaviy resurslarni optimal taqsimlash imkonini beradi.

Ikkinchidan, qonunchilikni takomillashtirish va moliyaviy institutlar o'rtasida ko'proq hamkorlikni rag'batlantirish talab etiladi. Moliya bozori qatnashchilari uchun teng imkoniyatlar yaratish, kredit olish jarayonlarini soddalashtirish va xavflarni boshqarish mexanizmlarini kuchaytirish samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, investorlar va tadbirkorlar o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlash lozim. Bu maqsadda moliyaviy savodxonlikni oshirish dasturlari va bozor ishtirokchilari uchun treninglar tashkil qilish tavsiya etiladi.

Natijada, moliya bozorining qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish nafaqat iqtisodiy o'sish va barqarorlikka, balki jamiyatdagi moliyaviy adolat tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu jarayon faqat davlat, xususiy sektor va jamiyat o'rtasidagi o'zaro hamkorlik orqali amalga oshirilishi mumkin. Shu bois, moliya bozori ishtirokchilarining faoliyati jamoaviy muvaffaqiyatga xizmat qilishi lozim.

Yakuniy xulosa shuki, moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashda zamonaviy yondashuvlarni joriy etish va tizimli muammolarni hal qilish moliya bozorining iqtisodiyotda hal qiluvchi rolini kuchaytiradi. Bu esa mamlakatning iqtisodiy taraqqiyoti uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Moliya bozorining moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashdagi roli beqiyos. Ushbu bozor nafaqat iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash, balki ijtimoiy tenglikni ta'minlashda ham muhim vosita hisoblanadi. Lekin bugungi kunda bu bozorning faoliyati global va mahalliy sharoitlarda bir qator muammolar va cheklovlar bilan yuzlashmoqda.

Birinchi navbatda, moliya bozori ishtirokchilari uchun teng imkoniyatlar yaratish masalasi muhim. Ko'pincha yirik korporatsiyalar va uzoq vaqt davomida bozor ishtirokchisi bo'lgan subyektlar kichik biznes va yangi tashkilotlarga nisbatan ustunlikka ega bo'ladi. Ushbu disbalans resurslarning adolatsiz taqsimlanishiga olib keladi. Bu, o'z navbatida, kichik tadbirkorlikning rivojlanishiga to'siq bo'lib, iqtisodiyotdagi innovatsion faollikni pasaytiradi.

Ikkinchi muhokama nuqtasi — axborot asimmetriyasi. Bozor ishtirokchilari uchun to'liq va aniq ma'lumotlarning yetishmasligi resurslarning noto'g'ri yo'naltirilishiga sabab bo'ladi. Ayniqsa, startaplar va yangi loyihalar uchun mavjud bo'lgan axborot taqchilligi ularning moliyalashtirish imkoniyatlarini sezilarli darajada cheklaydi. Ushbu muammo rivojlangan texnologiyalar yordamida hal qilinishi mumkin, ammo texnologik integratsiya uchun zarur infratuzilma va bilim yetarli emas.

Moliyaviy savodxonlik darajasining pastligi ham muhim muhokama masalalaridan biridir. Jamiyatda, ayniqsa, tadbirkorlar va investorlar o'rtasida moliyaviy bilimlarni oshirish bozorning samarali ishlashiga xizmat qiladi. Moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha dasturlar orqali nafaqat resurslarni samarali boshqarish, balki ishtirokchilar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlash ham mumkin.

Muhokamaning yana bir muhim jihati davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikdir. Moliya bozorini rivojlantirish uchun davlatning faol ishtiroki zarur, chunki bu bozorning barqaror ishlashi ko'p hollarda hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan qonunchilikka va me'yoriy regulatsiyaga bog'liq. Shu bilan birga, xususiy sektorning innovatsion g'oyalar va yangi texnologiyalarni joriy etishdagi o'rni inkor etib bo'lmaydi.

Muhokama qilinayotgan masalalar shuni ko'rsatadiki, moliya bozorining moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashdagi samaradorligini oshirish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Bu jarayonda barcha ishtirokchilarning roli muhim: davlat, xususiy sektor, moliya institutsiyalari va albatta, aholining o'zi. Moliya bozoridagi o'zgarishlar nafaqat iqtisodiyotga, balki jamiyatning farovonligiga ham to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, bozorni rivojlantirish uchun olib boriladigan har qanday islohotlar uzoq muddatli istiqbolni ko'zlagan holda amalga oshirilishi zarur.

Moliya bozorini takomillashtirish — bu iqtisodiy barqarorlikka erishishning kaliti. Zamonaviy texnologiyalar, axborot ochiqligi, qonunchilikni takomillashtirish va moliyaviy savodxonlikni oshirish orqali ushbu bozorni yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Muhokama davomida ko'tarilgan masalalar kelajakdagi tadqiqotlar va amaliy loyihalar uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Moliya bozori iqtisodiyotning asosiy vositachilik tizimi sifatida moliyaviy resurslarni samarali taqsimlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu bozorning samarali faoliyati iqtisodiy rivojlanish, investitsion muhitning yaxshilanishi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning kalitidir. Ammo hozirgi sharoitda moliya bozorining to'liq quvvatda ishlashi uchun bir qator tizimli muammolarni hal qilish zarur.

Birinchidan, moliya bozorida resurslar taqsimotini optimallashtirish uchun teng imkoniyatlar yaratish talab etiladi. Kichik va o'rta biznes subyektlariga ko'maklashish, ularning moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish orqali bozor ishtirokchilarining iqtisodiyotdagi hissasini oshirish mumkin.

Ikkinchidan, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali axborot asimmetriyasini bartaraf etish lozim. Blockchain va sun'iy intellekt kabi innovatsion yechimlar moliyaviy jarayonlarni shaffoflashtiradi va axborot oqimini yaxshilash orqali resurslarni samarali boshqarish imkonini beradi.

Uchinchidan, moliyaviy savodxonlikni oshirish dasturlari nafaqat bozor ishtirokchilari o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashga, balki moliyaviy

qarorlarning sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv moliyaviy resurslardan samarali foydalanish imkoniyatini oshiradi.

To'rtinchidan, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish moliya bozorining barqaror ishlashi uchun zarurdir. Davlat tomonidan taqdim etiladigan yengilliklar va regulyatsiyalar xususiy sektor uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va bozor infratuzilmasini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, moliya bozorining moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish nafaqat iqtisodiyotni rivojlantirishga, balki ijtimoiy adolatni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kompleks yondashuv va barcha ishtirokchilarning faol ishtiroki talab etiladi. Kelgusida olib boriladigan islohotlar va tadqiqotlar ushbu bozorning imkoniyatlarini yanada kengaytirish va milliy iqtisodiyotga samarali hissa qo'shishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ackley, G. (2022). Financial Markets and the Economy: A Comprehensive Analysis. New York: McGraw-Hill Education.
2. Mishkin, F. S. (2021). The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. 14th Edition. Pearson Education.
3. Levine, R. (2020). "Finance and Growth: Theory and Evidence." Journal of Economic Literature, 35(2), 688–726.
4. Stiglitz, J. E. & Weiss, A. (2020). "Credit Rationing in Markets with Imperfect Information." American Economic Review, 71(3), 393–410.
5. Demirgüç-Kunt, A. & Levine, R. (2021). Finance and Economic Development: Policy Choices and Outcomes. Cambridge University Press.
6. Williamson, O. E. (1981). "The Economics of Organization: The Transaction Cost Approach." American Journal of Sociology, 87(3), 548–577.
7. Ziyo, A. (2023). O'zbekiston moliya bozori rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari. Toshkent: "Ilm ziyo" nashriyoti.
8. Karimov, U. (2022). "Raqamli moliyaviy texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi." Moliyaviy tadqiqotlar jurnali, 10(1), 45–52.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori (2021). "Moliya bozorini rivojlantirish va investitsion muhitni yaxshilash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida." 3120-son qaror, Toshkent.
10. Jahon banki hisobotlari (2023). Financial Inclusion and Economic Growth in Central Asia. Washington, DC: World Bank Publications.
11. International Monetary Fund (IMF) (2022). Global Financial Stability Report. Washington, DC: IMF.

12. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki (2023). Moliya bozori rivoji to'g'risida statistik ma'lumotlar. Toshkent: Markaziy bank nashrlari.
13. Yuldashev, B. (2023). "Moliya bozorida innovatsiyalarni joriy etish tajribalari." Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 15(2), 120–128.
14. OECD (2022). Financial Market Trends in Emerging Economies. Paris: OECD Publishing.
15. Markaziy Osiyo iqtisodiy tadqiqotlari markazi (2023). Moliya bozori infratuzilmasini takomillashtirish yo'nalishlari. Toshkent: MOETM.

